

Zbigniew Czarnuch

Towarzystwo Przyjaciół Archiwum i Pamiętek Przeszłości

Nadwarciański Rocznik Historyczno-Archiwalny nr 1, 95-97

1994

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ZBIGNIEW CZARNUCH

Witnica

TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ ARCHIWUM I PAMIĄTEK PRZESZŁOŚCI

W czerwcu 1990 roku opinia publiczna województwa gorzowskiego została zbulwersowana informacją o wypadku, jaki zdarzył się w Archiwum Państwowym w Gorzowie, kiedy to w wyniku budowlanego partactwa i długotrwałych ulewnych deszczów zawalił się strop magazynu, zalewając akta miasta Gorzowa z XVIII i XIX wieku.

Od początku swego istnienia gorzowski Oddział Dyrekcji Państwowego Archiwum w Poznaniu, a następnie w Szczecinie, nie cieszył się zbyt dużym szacunkiem tutejszych władz, co znajdowało swój wyraz w braku własnego lokalu i kilku przeprowadzkach. Wypadek, jaki miał miejsce w kolejnym dzierżawionym pomieszczeniu przy ulicy Husarskiej, spowodował, że grupa ludzi życzliwych Archiwum, skupionych wokół ówczesnego pośta na sejm, Ryszarda Dyraka, podjęła się zadania rozwiązania problemu znalezienia lokum, które by stanowiło własność Archiwum i było należycie przystosowane dla zabezpieczenia akt przed podobnymi zdarzeniami. Powstał Komitet Założycielski Towarzystwa Przyjaciół Archiwum i Pamiątek Przeszłości (TPAiPP), w skład którego weszli: Władysław Chrostowski, Zbigniew Czarnuch, Ryszard Dyrak, Dorota Frątczak, Stanisława Janicka, Krzysztof Jabłoński, Antoni Kantecki, Włodzimierz Kiernożycki, Władysław Komarnicki, Wiesław Lichwa, Danuta Sobkow, Jerzy Sygnecki, Ryszard Wilmiński, Krzysztof Spychaj i Jerzy Zysnarski. Towarzystwo zostało zarejestrowane w Sądzie Wojewódzkim 28 listopada 1990 roku.

Wybrany Zarząd Towarzystwa składa się z następujących osób: Ryszard Dyrak – przewodniczący, Jerzy Zysnarski – zastępca przewodniczącego, Zbigniew Czarnuch – sekretarz, Stanisława Janicka – skarbnik oraz członkowie zarządu: Zdzisław Linkowski i Dariusz Rymar.

W wyniku starań TPAiPP i Dyrekcji Archiwum Państwowego w Szczecinie, władze miasta przyznały Archiwum obiekt starej zabytkowej stodoły z pofolwarcznego zespołu dawnego majątku w Małyszynie, znajdujący się przy ulicy Grottgera w Gorzowie. Władze wojewódzkie przyznały odpowiednią kwotę na dokumentację przebudowy i adaptacji obiektu na cele Archiwum i przy wybitnym wsparciu dyrektora Archiwum Państwowego w Szczecinie, dr Kazimierza Kozłowskiego, dokumentacja taka została opracowana.

W trakcie finalizowania tych działań okazało się, że istnieje możliwość przejęcia przez Archiwum nie tylko stodoły zespołu pofolwarcznego, ale całego obiektu. Biuro Projektów Budownictwa Wiejskiego opróżniło liczne pomieszczenia, które mogły być od razu wykorzystane do przeniesienia zbiorów z ulicy Husarskiej. Rozpoczęto starania o przejęcie całego zespołu zabytkowych budynków. Działania te spotkały się z życzliwością władz miejskich i wojewódzkich. Rozpoczął się długotrwały proces formalnych uzgodnień, który został uwieńczony ostatecznymi decyzjami w roku 1993. Nim zapadły decyzje, za zgodą władz, zbiory i siedziba Archiwum przeniesione zostały na ulicę Grottgera 24/5 już jesienią 1991 roku.

W celu zwrócenia uwagi szerszej opinii społecznej na pracę Archiwum i poszanowanie zabytków Towarzystwo przedsięwzięło szereg działań. Były wśród nich: popularyzacja ciekawszych dokumentów na łamach „Ziemi Gorzowskiej” oraz akcja gromadzenia funduszy na przebudowę budynku stodoły. Wydrukowano cegiełki na ten cel. Funkcji głównego sponsora Towarzystwa podjęła się firma Marciniak ze spółki „GOBEX”. Niestety, pogarszająca się sytuacja ekonomiczna państwa odbiła się na nikłym efekcie finansowym tych poczynań. Trzeba było odłożyć na lepsze czasy ideę przebudowy budynku stodoły i skupić się na udzielaniu pomocy kierownictwu Archiwum w rozwiązywaniu bieżących problemów,

mających na celu należyte zabezpieczenie archiwalnego zasobu. Zebrane pieniądze przeznaczono na zakup piecy akumulacyjnych, chroniących akta przed zawilgoceniem oraz kserokopiarki dla sprawniejszego obsługiwania interesantów.

Wśród celów statutowych Towarzystwa znalazły się zadania związane z opieką nad zabytkami w szerszym znaczeniu tego słowa. Ponieważ na ziemi gorzowskiej przeważają zabytki kultury niemieckiej, podjęto działania ukierunkowane na budzenie społecznego szacunku do tych zabytków, ze szczególnym uwzględnieniem cmentarzy. Członkowie Towarzystwa podjęli się zadania opracowania szeregu publikacji na ten temat na łamach „Ziemi Gorzowskiej” oraz czasopisma „Trakt”. Nawiązano także kontakty z organizacją ziomkowską byłych mieszkańców Gorzowa o nazwie Bundesarbeitsgemeinschaft Landsberg /Warthe Stadt und Land. Staraniem Towarzystwa wydawnictwa tej organizacji, zawierające wiele ważnych materiałów do dziejów regionu, zostały rozproszdzone wśród instytucji zainteresowanych tymi sprawami. Czasopismo „Heimat Blatt-Vietzer Anzeiger” przesyłane jest do Archiwum w Gorzowie, Biblioteki Wojewódzkiej oraz Muzeum, a także na kilka adresów prywatnych.

Na obszarze działania Archiwum w Gorzowie zamieszkują osoby interesujące się dziejami regionu i podejmujące prace badawcze w tej dziedzinie. Działa tu także szereg instytucji i stowarzyszeń, które zajmują się zabytkami i przeszłością tych obszarów. W celu stworzenia płaszczyzny integracji środowiska historyków oraz umożliwienia druku ich opracowań, jak też popularyzacji innych dokonań w tej dziedzinie, Towarzystwo Przyjaciół Archiwum i Pamiątek Przeszłości na swym dorocznym zebraniu, odbytym w dniu 2 kwietnia 1993 roku, podjęło uchwałę o przystąpieniu do wydawania Nadwarciańskiego Rocznika Historyczno-Archiwalnego.